

AKSİYONER HUKUKÇULAR DERNEĞİ BÜLTENİ

Güvenlik Kaskacında
Özgürlükler!..

YIL:2018

SAYI:4

Bu sayıda neler var?

- 2 BARIŞIN İMKANLARI ÜZERİNE**
Mehmet Arif Koçer
- 5 SURİYELİ MÜLTECİLER**
Av. Taner Kılıç
- 8 CEZALANDIRMANIN İŞLEVİ ve KAPATMA MEKÂNLARI**
Av. Cihan Toprak
- 10 AHMET FARUK ÜNSAL İLE RÖPORTAJ**
Av. Suphan Erkan
- 13 YARGI YOLU ÇIKMAZINA YOL!**
Av. Rauf Çiçek
- 14 F. GİDAL - ESAT RENNAN PEKÜNLÜ DAVASI**
Prz. Mehmet Gün

EDİTÖR'den

Dördüncü sayımızı çıkartırken, dernek faaliyetlerinde ve dergide emeği geçen herkese şükranlarımızı sunuyoruz.

Üzerine yemin edilen zaman hızla geçiyor. Yeryüzü içindeki bütün varlıklarla birlikte ahiret mahsulatını dokuyor. Kimi mazlum, kimi zalim, kimi hakkın, kimi batılın yanında sınavını veriyor. Toplumun “kokmayan tuzu “ olan hukuku”n etkisi ne yazık ki, azalıyor. Kadim dostumuz, üyemiz Taner Kılıç 7 aydır cezaevinde. Özgürlük elden alınıyor, müddei olan devlet delillerini dosyaya koymakta gecikiyor. Taner Kardeşimiz halen özgürlüğünden mahrum... Bir an önce mazlumen tutukluluğunun sona ermesi ve aramızdaki yerini alması için gayret ediyor, fiili ve kavli dua ediyoruz. Hapiste geçirdiği her bir saatin bir gün nafile ibadet hükmüne geçmesini Rabbimiz’den diliyoruz. Kendisine ve ailesine geçmiş olsun diyor ve sabır temenni ediyoruz. Umarız yeniden hukukun egemen olduğu bir vasata ulaşırız. Umarız, Hz.Ebubekir’in deyimi ile “sizin en zayıfınız hakkı alınıncaya kadar benim yanımda en kuvvetlidir” sözünün asıl olacağı bir yönetim tarzı toplumumuzda hayat bulur. Her hak sahibi hakkını tamamıyla alır. Biz de herkes için adalet demeye ve bu hususta gayret etmeye devam ederiz...

İmtiyaz Sahibi:
Aksiyoner Hukukçular Derneği

Genel Yayın Yönetmeni:
M. Arif Koçer

Yayın Kurulu:
Ergin Özçmak
M. Arif Koçer
M. İkbâl Kavalcı
Suphan Erkan

Adres:
Strazburg Cd. No:21/9
Sıhhiye / ANKARA
Tel:0 312 231 79 28
Web: www.ahud.org.tr

BARIŞIN İMKANLARI ÜZERİNE

Mehmet Arif Koçer*

Barışın imkanlarını konuşmak... Barışın lanetli kelime ilan edildiği bir siyasi ortamda en zor işi yapıyoruz. Ama biz inadına barış diyeceğiz. Çünkü biliyoruz ki, çocuklarımızın ve torunlarımızın hayatını ve geleceğini korumanın başka yolu yok. Biz barış demeye devam edeceğiz. Doğru söyleyenler dokuz değil, doksan köyden kovuluyor olsa da biz doğruları söylemeye devam edeceğiz. Çünkü biz bu toplumun "komutla barış" ikinci "komutla savaş" demesinin doğru olmadığını düşünüyoruz. Barış talebinin Kürtlerin, Türklerin ve diğer farklı kavimlerin ortak talebine dönüşmesi gerektiğine inanıyoruz. Liderler barış dediğinde barış havarisi, savaş dediğinde ise diğerini yok etmeye çalışan bir topluluk olmamamız gerektiğini düşünüyoruz.

Ben dindar bir insanım. Ve inancım beni barıştan yana tavır koymaya mecbur ediyor. *"Ey iman edenler! Hepiniz barış ve selamete girin de şeytanın adımlarına uymayın. Çünkü o sizin aranızı açan belli bir düşmandır."* (Bakara/208)

"Eğer onlar barıştan yana olurlarsa, sen de barıştan yana ol! Ve Allah'a güven. Çünkü işiten ve bilen O'dur." (Enfal/61)

Barış anlaşmaların sultanıdır. (Hadis) İki dünya saadetini isteyen, dostlarına karşı ikram edercesine muamele, düşmanlarına karşı ise sulhkarane muamele etmelidir. (Bediüzzaman)

Kesin zorunluluk olmadıkça, savaş en büyük cinayettir. Madem öyledir, 1984 ten beri düşük yoğunluklu bir savaş yaşayan ülkemizde barışa nasıl ulaşacağız. Bu mümkün müdür, buna ulaşmanın veya bu yönde çalışmanın olanakları nelerdir.

Biz insan hakları alanında terörist kavramını pek kullanmayız. Çünkü bu siyasi bir nitelemedir. Ve egemenlerin bu nitelemesi çıkarları ve stratejileri

değiştikçe değişir. Rusyaya karşı savaşırken mücahit olarak nitelenen Afganlılar'a, savaş bitip küresel çıkarlara tehdit olarak algılandığında terörist denilmiştir. Dün ÖSO'nun yanında makbul sayılan el Nusra ekibi, yeni Suriye konseptinde yine terörist sayılmıştır.

Ne kadar kanlı, zor yahut, eski olursa olsun "çözümlememez çatışma" diye bir şey yoktur. Başpiskopos Desmond Tutu, Güney Afrika'daki çözümün bütün dünyaya en zorlu sorunların bile çözümlenebileceğini gösterdiğini söylemişti. Başkan Kennedy de benzer görüşlerini "Barışın gerçekleşemez olduğu düşünülmemelidir, savaşın da kaçınılmaz olduğu" şeklinde ifade etmiştir. On yıllardır tekleyen Ortadoğu barış süreci bile en sonunda kalıcı bir anlaşmayla sonuçlanacaktır. Daha önce birçok kez başarısızlığa uğramış olması daima öyle olacağı anlamına gelmez; nihai çözüm Kuzey İrlanda barışında olduğu gibi geçmişin başarısızlıkları ve bu başarısızlıklardan çıkarılan dersler üzerine kurulacaktır.

Eğer insanlar öylece oturup çatışmanın "olgunlaşmasını" yahut tarihin güçlerinin onların yerine sorunu çözmesini beklerlerse o çatışma çözümlenmeyecektir. Bu sebeple teröristler bizle konuşmayacak olsa bile, biz her zaman teröristlerle konuşmaya hazır olmalıyız ve koşullar olgunlaşana kadar beklemek yerine her zaman bu temasları bir müzakereye dönüştürmek için çalışmalıyız; sadece süreç sandığımızdan daha uzun süreceği için değil, ne kadar erken başlarsak çatışmayı o kadar erken sona erdirebileceğimiz için.

Friedrich Schiller şunu savunuyordu: "Zar zor yıkılmış bir düşman tekrar ayağa kalkabilir ama uzlaşmış olanın tam olarak hakkından gelinmiştir."

Terörle mücadele uzmanı David Pinder "Bazı gruplar kullanılabilir kitle imha silahları edindiği ve onları

kullanacak yetenek ve iradeye sahip olduğunda uzun zamandır korkulan o gün gelecek. O gün, müzarekere belki de tek alternatif olacak. Buna şimdiden hazırlanmamak sorumsuzluk olur." demiştir.

Bilinmelidir ki, bir çatışmanın altında politik bir sorun yatıyorsa ve silahlı grup belli bir politik desteğe sahipse, çözüm eninde sonunda politik olacak ve müzakere içerecektir.

Bruce Hoffman, "El Kaide örgütünün köklü çekirdeği ürkütücü olduğu kadar dirençli olduğunu da kanıtladı. On yılı aşkın bir süredir tarih boyunca herhangi bir terörist örgüte karşı verilmiş muhtemelen en büyük uluslar arası saldırıya karşı direndi. Dahası kendisine karşı alınmış en kapsamlı önlemlere bile uyum sağlayıp alışabildiğini mütemadiyen göstererek, çeyrek asırdır her şeye rağmen hayatta kaldı. Aynı örgütün yeni nesillerinin örgüt hiyerarşisinde yükselmekte oluşu da vahimdir, çünkü öncüllerinden çok daha ölümcül bir şekilde şiddet kullanmaktadırlar.

Eğer yenilmeyecek ya da kendiliğinden yok olmayacaklarsa ve hepsini öldürmemiz mümkün değilse, belki de tıpkı daha önceki ciddi terörist grupların tümüyle yapmak zorunda kaldığımız gibi onlarla da konuşmak zorunda kalacağız. Eliza Manningsham-Buller "Bence onlarla asla konuşmayacağız, hatta konuşmayı denemeyeceğiz bile demek aptalcadır" demiştir.

Müzakerede bulunmak, çoğu kez güçlü ve kendinden emin bir ülke olmanın kanıtıdır. Ayrıca bilinmelidir ki, savaşı kısaltmak için yapabileceğiniz her şey ahlakidir. Eski İsrail Dışişleri Bakanı Abba Eban, müzarekenin keyfi bir seçenek değil, kayıtsız şartsız bir görev olduğunu söyler. Mesele ateşi nasıl söndürecekimizdir, kimin başlattığı konusunda bitmek tükenmek bilmeyen tartışmalar yapmak değil, der.

Terörü bitirici son hamle savı açık bir yanılgıdır. Kuzey İrlanda'daki çatışmaların son dönemlerinde görev yapmış polis şefi Hugh Orde, "Terörizmin polis gücüyle çözümlenebildiğine ilişkin bildiğim bir örnek yok" diyerek, devletin polis ve asker baskısıyla IRA'yı müzakere etmeye mecbur olduğu bir noktaya getirdiğini, ancak sadece güvenlik ve istihbarat yöntemleriyle IRA'yı yenmenin mümkün olmadığını belirtir.

Çeçenistan ya da Cezayir'deki radikal İslamcılara karşı savaşta olduğu gibi, hiçbir kısıtlama tanımayan askeri yöntemleri benimserseniz, insan hakları ihlalleri ya da hukukun egemenliği konusunda kaygılar taşımazsanız, ayrıca medyayı da dışarıda tutabilerseniz, belirli sonuçlar alabilir, bastırabilirsiniz. Ancak bu sorunu derin dondurucuya koymaktır. Altında yatan sorunu çözmediğiniz sürece bastırılanın geri gelmesi beklenmelidir.

Amerikan iç savaşı sırasında, Abraham Lincoln Güneyli isyancılardan sempatiyle söz ettiği bir konuşma yaptı. Sadık bir kuzeyli olan yaşlı bir hanım, onları yok etmeyi düşünmesi gerekirken haklarında dostça konuştuğu gerekçesiyle Lincoln'e çıkıştı. Lincoln şöyle cevap verdi: "Neden madam, dostum haline geldiklerinde düşmanlarımdan kurtulmuş olmuyor muyum?"

F.W.de Klerk, Güney Afrika müzakerelerinde hükümetin bakış açısından üç aşama ayırt etmektedir: Nelson Mandela ve sürgündeki Afrika Ulusal Konseyi (ANC) ile temasların yapıldığı ilk keşif safhası; ikinci olarak engelleri ortadan kaldırmak ve planlı müzakerelere başlamak için gayri resmi görüşmeler ve son olarak, yeni bir anayasaya yol açan resmi ve temsilcilerin gerçekleştirdiği müzakereler.

Müzakere nasıl olmalıdır; Sorunun asıl muhataplarına ulaşılmalıdır. Martti Ahtisaari'nin deyişiyle "Bir çatışmayı sona erdiren bir çözüme ulaşmak için taraf olan herkesle konuşulmalıdır."

Muhataplar arasında insani ilişkiler kullanılarak güven sağlanmalıdır. Eta ile İspanya hükümeti arasında yapılan bir görüşmede, teröristler ile görüşmecilerin çocukları birlikte olmuş, hatta oyun oynamaya başlamışlardır. Bu aşamada onlara güvenilirdiği

hissettikleri anlaşılır. Ayrıca siyasi düşmanlar arasında güven, paylaşılan riskle tesis edilmelidir.

Ciddi bir müzakerede bulunmak için pozisyonlar, açmazlar, strateji, kördüğümüleri çözmenin olası yolları gizlice netleştirilmelidir. Bu yavaş bir süreçtir ve sabır aleniyetten daha önemlidir.

İsrail Paramentosunun Ocak 1993'te FKÖ ile temas yaşayını lağvetmesinin ertesi günü Yair Hirschfeld ve Ebu Ala müzareler için Oslo da buluştu. Her iki taraf da karşılığında ne alacağını bilmeksizin ödünler vermek zorunda kaldı. Eğer bu kamu önünde yapılmış olsaydı, daha iyisini bildiğine inanan herkes bir yorum yapacak ve anlaşmaya varılmasını istemeyenler müzakere ve barış olmaması için uğraşma fırsatı bulacaklardı. Bu sebeple görüşmelerin gizliliği önemlidir. Bununla birlikte kamuoyunun barış yönünde kanaati pekiştirilmeli, olumlu yönde etkilenmeli, taraflar da barış dilini kullanarak sosyolojik ve psikolojik alt yapı hazırlanmalıdır.

Böl ve yönet taktiği sonuç olarak çok işe yaramamıştır. İsraillilerin FKÖ aleyhine Hamas'ı güçlendirmesinde olduğu gibi, işe yaramamış ve yöntem, yeni düşmanlar oluşturarak hükümet aleyhine dönmüştür.

Silahlı bir grupla müzakerede bulunmanın siyasetten ayrı bir şey olduğu düşünülmemelidir. Görüşmeler siyasi süreçlerdir. Siyaset bu süreçleri, bu süreçlerde siyaseti etkiler. Halkın rızasına saygı gösterilecek bir noktaya ve toplumun kabul edebileceği bir dengeye ulaşılmalıdır. Silahlı grubun saldırıdan sonra güvenle çekilebileceği komşu ülke seçeneği, bu ülkelerle diyalog kurarak engellenmelidir. Aksi takdirde sonsuza kadar savaş seçeneğini tercih edebilirler.

Güvenilir üçüncü bir taraf müzakerelere katılmalıdır. Araştırmalar arabuluculuk yapılan çatışmaların, anlaşmayla sonuçlanması olasılığının, arabulucusuz durumlara kıyasla iki kat fazla olduğunu göstermektedir. Bu üçüncü tarafın püf noktası, bir

anlaşmayı dayatmaları değil, bazı engelleri ortadan kaldırarak bir anlaşmaya ulaşılmasını kolaylaştırmalarıdır. Bu bazen bu konuda deneyimli sivil toplum kuruluşları, bazen bir ülke, bazen de BM olabilir. Arabulucunun rolü denge kurmayı gerektiren zor bir iştir. Taraf tutmadan her iki tarafa da tavsiyelerde bulunmalıdır. Ne hedeflediğini bilmeli ve belli ölçüde bunu taraflara açıklamalıdır.

Arabulucu olsa bile, bilinmelidir ki, barışı yalnızca çatışmanın tarafları yapabilir ve tıpkı çatışmadan ve sonuçlarından sorumlu oldukları gibi, barışın sorumluluğu ve itibarı da onlara aittir.

Crocker, Hampson ve Aall, "Şiddetli çatışmanın üzerinde çalışılmaya uygun kıvama geldiği sınırlı sayıda giriş noktası vardır" diyerek, bu noktalar arasında, Jeopolitik değişimler, çatışmanın iç dinamiklerinde ortaya çıkan değişimler, bir ya da daha fazla tarafın liderliğinde önemli değişim olması ve yeni bir arabulucunun ortaya çıkması gibi durumlar vardır. Müzakere için aranan an, işte bu değişimlerin gerçekleştiği durumlardır.

Ancak dış etmenler açıkça bir etki yapmalarına rağmen, belirleyici değildir. Müzakereyi hakikaten mümkün kılan şey, askeri açıdan yenilememesi hali başta olmak üzere, iç gelişmelerdir. Bu aynı zamanda taraflarca, bir anlaşmaya varmanın maliyetinin, çatışmayı sürdürmenin maliyetinden daha az

olduğunun anlaşılmasıdır.

Başkan Kennedy ye göre, “denemek için asla çok erken ve görüşmek için asla çok geç değildir.”

F.W. de Klerk, Güney Afrika örneğinde, müzakerelerin başlaması için silahlı mücadelenin askıya alınmasının olmazsa olmaz bir şart olduğunu söyler.

Başarılı bir müzakere olasılığına katkı yapan etmenlerin en önemli siyasi liderliktir. Buna Mandela güzel bir örnektir. Fraksiyonlara bölünebilecek ANC yi birleştirme, kendisine zulmedenleri affetme ve Güney Afrikalılar'ın endişelerini anlama arzusu emsalsizdir.

Müzakerecilerin geleceği garanti altına alınmalıdır. Ayrıca eski savaşçıların güvenliği de hükümet tarafından temin edilmelidir. Bu bağlamda eski Mit Müsteşarı Emre Taner'in açıklamaları anlamlıdır.

İki taraf yüzyüze görüşmeli ve böylece güven tesis edilmelidir.

Bir süreç oluşturulmadan, müzakerenin finaline atlamaya çalışılmamalıdır. Bu başarısızlığa sebep olacaktır.

Müzakere sürecinde “bisiklet teorisi” gereği süreklilik sağlanmalıdır.

Müzakere masasında çok sayıda değil, yeterince kişi olmalıdır.

Müzakerenin ötekinin alt edilmeye çalışıldığı münazara ile karıştırılmaması gerekir. Müzakere uzlaşma demektir.

Müzakere ile silahlı grup, siyaset yoluyla adil bir şekilde amaçlarına ulaşabileceğine ikna edilmeye çalışılır.

Gevin Kennedy ye göre “müzakere etmek değiş tokuşla ilgilidir. Ben istediklerimin bir kısmını alırım, sen de istediklerinin bir kısmını alırsın”.

Dünyanın hemen her yerinde aşağı yukarı aynı meseleler üzerinde müzakere yapılmaktadır. Bunlar güç paylaşımı, federalizm, azınlık haklarının korunması, kaynak paylaşımı gibi

konulardır.

Çatışmanın sebeplerinin çözümü için, silahların bırakılması ön koşulunu istemek tehlikeli bir çıkmazdır.

Audrey Cronin başarı ve başarısızlığın etmenlerini şöyle sıralar; “Örgütün yapısı (hiyerarşik gruplar, mensuplarını kontrol edemeyen gruplara göre daha avantajlıdır), liderliğin doğası (güçlü bir lideri olan gruplar, yetkilerin dağıtılmış olduğu gruplara kıyasla avantajlıdır), davaya yönelik halk desteğinin doğası (tarafدارları şiddetten bıkmış grupların, uzlaşma olasılığı daha güçlüdür).

Müzakerede sorun parçalara ayrılmalı, sistematik olarak bazıları öncelikle çözülmeli, bazıları yeniden tanımlanmalı, kalanları ise taraflar arasında uzlaşma ile halledilmelidir.

Başlangıçta çerçeve anlaşmaları ile yetinilmeli, detaya inilmemelidir.

Bütün örgütlerle anlaşma yapılamasa bile, yarısından çoğu anlaşmaya katılabiliyorsa ve marka da bu tarafta ise, geride kalanlar meşruiyetlerini kaybeder ve barışa engel olamazlar.

Müzakerelerde kilit noktası, silahlı örgütün bu yolla gelecekte siyasi başarı olasılığını görmesi ve silahların bu başarının anahtarı değil, engeli olduğunu anlamalarıdır.

Müzakerede halk desteği medyanın da yardımı ile sağlanmalıdır.

Zartman, terörizmle başa çıkmanın birbirine bağlı üç yolu olduğunu söyler: “Teröristlerin şiddet araçlarını kontrol altında tutmak, amaçlarını, tahrip etmekten katılmaya dönüştürmek ve üzerinde yeşerdiği, beslendiği sorunları çözmek.”

Kolombiya Devlet Başkanı, Juan Manuel Santos, “Hoşuma gitmese de üstüme düşeni yaptım. Savaşmak barış yapmaktan hem daha çok rağbet görür, hem de daha kolaydır” der.

Sonuç olarak, tüm dünyada müzakerelerde yaşanan sorunların barış sürecinin başardıklarını örtmesine

izin vermemeliyiz. Apartheid Güney Afrika'ya geri dönmeyecek, Kuzey İrlanda'da çatışmalar yeniden başlamayacak ve El Salvador'da yeniden iç savaş çıkmayacak. Bütün bu ülkelerdeki insanlar artık yeni problemlere ve fırsatlara odaklanmış, yaşam şartları kıyas kabul etmez ölçüde iyileşmiştir. Hepsinden de önemlisi binlerce hayat kurtulmuştur. Tarihten ders alabilirsek, gelecekle yapılacak barışlara ilişkin sorunları daha kolay halledebiliriz.

Barış yapmak, siyasi liderlik, sabır ve “hayır”ı cevap olarak kabul etmemeyi gerektirir. İhtiyacımız olan, gerekli riskleri almaya hazır ve son defasında neler olduğunu hatırlama yeteneğine sahip daha çok sayıda siyasi liderdir. Martti Ahtisaari'ye göre, barış bir irade meselesidir. Bütün çatışmalar çözümlenebilir, ebedi olmalarına izin vermenin bir mazereti yoktur.

Çatışmanın cehenneminden, barışın cennetine geçmenin adımları bir an önce atılmalıdır...

Bu çalışmada yoğun olarak Jonathan Powell'in “Teröristlerle Konuşmak” isimli, Aykırı Yayınları'ndan çıkan kitabından yararlanılmıştır.

**Hukukçu*

Türkiye'ye Gelişlerinin 5. Yılında Suriyeli Mülteciler

Taner Kılıç*

Suriye'de baş gösteren iç karışıklıklardan sonra ilk gelişlerin başladığı 28 Nisan 2011 tarihinden bu yana yaklaşık 5 yıl geçti, hiç kısa ve kolay bir süre değil. Geçen zaman içinde Suriye'deki savaşın yakın zamanda bitmesi ihtimalinin olmadığı, hatta çatışmaların karmaşıklaşarak yoğunlaştığı, Türkiye'deki koşulların da özellikle eğitimli kesim için olumlu bir ufuk sunmadığı anlaşıldı. Bu durumda neredeyse birdenbire olacak şekilde Türkiye'ye yakın zamanda bir kitlesel giriş olmamasına karşın adeta kitlesel bir kaçış gözlemlenmeye başladı. Öyle ki, Suriye'nin –içinde çoğunlukla Türkiye'den olmakla birlikte- komşu ülkelerinden Avrupa içlerine ilerleyen bu “ikinci kitlesel akın” Avrupa ve dünya gündemine Suriyeli mülteciler konusunun yeniden ama çok daha etkili bir şekilde girmesini sağladı. Öyleyse şimdi Suriyeli mülteciler konusunu yeniden düşünme ve bir muhasebe yapma zamanı.

Aslında Türkiye'de bu krizdeki her şey mülteci hukuku adına önemli ve umut vaat eder bir iyimserlikle başlamıştı: Birinci Körfez krizinde Halepçe'den kaçan Kürtlerin sınırda durdurulması ve ülke içine alınmaması yönünde gösterilen direnç ve refleks yerine bu kez hükümet tarafından en baştan itibaren kaçanlara “açık kapı” politikasının uygulanacağını deklare edilmesi çok önemli oldu. Her ne kadar bir süre sonra 100.000 rakamının bir eşik değer olarak belirtilmesi bu kapsamda bir endişeyi doğursa da kısa sürede bu rakamın da ülkeye kabulde bir engelleme kriteri olmayacağı anlaşıldı. Gerçi sonradan “kapılar gerçekten açık mı?” ya da “kapılar ne kadar açık” sorularını bizlere sordurtacak çok sayıda vak'a haber konusu oldu. Pasaportu olmayan bazı Suriyelilerin geçişlerde öldürülmeye varan sorunlar yaşamaları birçok sınır bölgesinde mütevazı ücretlerle de olsa insan kaçakçılığının doğmasına ve yayılmasına neden

oldu. Ancak bu süreç zarfında da –sınırlarda yaşanan sorunlardan ne kadar haberdar olduğu anlaşılamayan- Türkiye hükümeti gelenlere açık kapı politikası uyguladığını iddia etmeye devam etti. (Hükümetlerin kendi kolluk kuvvetlerinde ve hatta bürokrasisinde her görevlinin her işleminin kendilerinin istediği veya öngördüğü strateji ve politikalar yönünde gerçekleşmeyebileceği gerçekliğini kabul etmeleri ve uygulamayı bu bakış açısı ile denetlemeleri gerekmektedir. Ancak bu ön kabul ile uygulamadan eleştiriler getiren sivil toplum, meslek ve hak örgütlerinin söylediklerine kulak tıkamadan hatta kulak kabartarak dinlemek ülkede etkili bir denetimin uygulanabilmesinin gerek şartıdır.)

Elbette sığınmacılara kapıları açmak ve uluslararası koruma mekanizmalarına erişimlerini sağlamak mülteci hukuku korumasının en önemli ilk şartıdır, o olmadan hiçbir şey olmaz. Bu kapsamda hükümetin başta gösterdiği refleksin takdirle karşılanması gerekmektedir. Ancak bilinmelidir ki kapıları açmakla her şey bitmiş olmamakta, esasen her şey bundan

sonra başlamaktadır. Bu anlamda bu tür nüfus hareketlerinin devletler tarafından her zaman için mücadele edilmesi gereken bir alan değil, “yönetilmesi” gereken bir alan olduğu unutulmamalıdır. Evet, herkesçe kabul edilmektedir ki ortada 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde yaşanan en ciddi ve kitlesel sığınma akını söz konusudur. Dünyadaki en zengin, en kalabalık ve/ya en geniş coğrafyaya sahip ülkeleri için bile 2 milyon sığınmacı çok çok ciddi bir insan kitlesidir, yönetilmesi çok zor bir sorumluluktur. Bu anlamda Türkiye son derece kritik ve tarihi öneme sahip bir ev sahipliği yürütmektedir. Şüphesiz yürütülen bu ev sahipliği uzun yıllar Türkiye ve Suriye halkları nezdinde unutulmayacaktır. Bununla birlikte Türkiye'nin kaynakları ve imkanları göz önüne alındığında bu ev sahipliğinin çok daha insan hakları ve mülteci hukukuna dayalı, başta temel haklar olmak üzere sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel hakların çok daha yüksek düzeyde sağlandığı bir yaşam alanının oluşturulabileceğini ancak bunun değişik nedenlerle başaramadığını düşünmekteyiz.

Kanaatimizce, günümüze değin yaşanan ve bugün Suriyeli mültecilerin çoklukla Türkiye'den umudun kesilmesini sağlayan koşulların oluşmasının temelinde bu kitlenin hukuki olarak tanımlanma sorunu bulunmaktadır. Öyle ya; hukuk düzeni içinde biz hukukçular tarafından kişilerin hakları ve sorumluluklarının belirlenmesinde öncelikle kişinin hukuki statüsünün tespiti meselesi temel ve hayati aşamayı ifade etmektedir. Bir kişinin hukuken kim olduğunu tespit işlemi o kişi ile ilişkimizdeki karşılıklı hak ve sorumlulukları belirleyecektir (işveren, kiracı, öğrenci, turist gibi). Türkiye'ye sığınan Suriyelilerde ise maalesef hukuki vasıflandırma meselesi en başından itibaren sorunlu başlamış ve gelişmiştir. Başta hükümet ve ilgili kamu bürokrasisi tarafından ısrarla vurgulanan "mülteci değil misafir" tanımlaması terminolojik bir bilgisizliğin eseri değilse kasten oluşturulmak istenen bir manipülasyona işaret etmektedir. Ancak 2011 Kasım ayında dönemin İçişleri Bakanının Cenevre'de katıldığı bir BM toplantısında ilgili danışmanlarının yönlendirmesi ile ulusal ve uluslararası hukukta hiçbir anlam ve karşılığı olmayan "misafir" tanımlamasından vazgeçip "geçici koruma rejimi" (temporary protection) tanımlaması kullanılmaya başlanmıştır. Ancak uzun süre ve hatta halen sürecek şekilde bir kısım kamu bürokrasisinde bile bu tanımlamanın devam ettiğini görmek meselenin hukuki ve sosyal açmazlarının bir kısım kaynaklarını göstermektedir.

Bundan sonra –bu tür kamplar için oluşturulan uluslararası standartlara rağmen- sınır bölgesine yakın alanlarda ve hatta bazen tam sınır noktasında gelen kişiler için oluşturulan barınma merkezlerinin birbiri peşi sıra oluşturulduğu görülmüştür. Çoğunlukla çadır, bazılarının konteynırlardan oluşturulan ve uygulamada "kamp" olarak tanımlanan barınma merkezleri başından itibaren bazı Suriyeliler için çok cazip konaklama merkezleri olmuş iken bazı Suriyeliler için güvenlik, iklim ve mahremiyet sorunları nedeniyle hiç uygun görülmemiş ve kamp dışı bir

yaşam alanı arayışına gidilmiştir. Bu kamplar dünyadaki "benzeri kitlesel akınlarda oluşturulan kamplar ile kıyaslandığında" oldukça iyi sayılabilecek standartlara ulaşmıştır. Başlangıçta bu tarz bir nüfus hareketinin oluşturduğu kamp yönetimi hakkında hiçbir tecrübesi olmayan AFAD ve kamp yönetiminde kendilerine sorumluluk yüklenen ve çoğu yerde il ve ilçelerin bazı müdürlüklerinde idarecilik tecrübesi bulunan kişiler hepimizin takdirle karşılaşması gereken bir iş ortaya çıkarmışlardır. Ancak ne yazık ki, bu aşamada dünya çapındaki uzmanlığı ve bu alanda biriktirdiği muazzam tecrübesine rağmen hem BMMYK'nın hem de bu alanda bilinen insani yardım kurumlarının tüm işbirliği çaba ve önerilerine hükümet tarafından sırtın dönülmesi ve bu kurumların içine sokulmaması işlemi söz konusudur. Bu durumda mülteci kimdir, insani koruma nedir bilmeyen kişilerin iyi niyetli çabaları ile kamplar içine alınan Suriyeli mülteciler "idare edilmeye" başlanmıştır. Her türlü yaşanan aksaklık ve soruna rağmen genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye ve bu kamplarda çalışmak suretiyle sorumluluk alan görevlilerin görece çok büyük bir başarı göstermiş oldukları kabul edilmelidir.

Ancak hükümet bu aşamada sanırız Suriye politikasının muhalefet partileri tarafından eleştirilmesinden ve buna bağlı olarak özellikle sosyal medyada "Suriyeli mülteci=Suriyeli terörist" algısının yaygınlaştırılmasından endişe ederek bu alanda kapalı bir politika uygulamaya başlamıştır. Göğsünü gere gere gösterip gezdirebileceği kampları bu alanda çalışan yurt içi ve yurt dışı insani yardım örgütlerini de içerecek şekilde sivil toplum örgütlerine, BMMYK'ne, basına ve hatta milletvekillerine kapamıştır. Bu tavır kamuoyu nezdinde makul ve haklı bir şüpheye neden olmuş ve maalesef birçok spekülasyonun –haksız bir şekilde- üretilmesine kaynaklık teşkil etmiştir. Bu durum bu süreç kapsamında yapılan en büyük yanlışlardan birisidir. Bu kapsamda yine sığınan kitle için ilk gelişlerin takriben birinci yılında, 30.03.2012 tarihinde çıkarılan ve uygulamada

kısaca "Suriye Yönergesi" olarak tanımlanan belgenin "gizli" olarak çıkarılması, Bilgi Edinme Hakkı Yasası kapsamında dahi ne sivil topluma ne de TBMM'de grubu olan partilere bile verilmemesi çok büyük bir stratejik yanlışlıktır. Bu kadar kalabalık bir kitle için çıkarılan ve uygulanan ancak uygulamada hukukçulardan bile gizlenen bir Yönerge uygulaması normal bir hukuk devletinde kabul edilemez bir durumdur. Bu nedenle bu uygulama hiç hak edilmeyen ve son derece gereksiz bir şayia alanı oluşmasına neden olmuştur. Belki bu gizlilik ve sanki bir şeylerin saklandığı izlenimi doğuran belirsizliğin neden olduğu puslu ortamda özellikle sosyal medyada Suriyeli mültecilerin hastalık mikrobiyotik getirmesinden oy kullanacak olmalarına kadar bir dizi spekülasyonun gelişmesine neden olunmuştur.

Bu aşamada 230.000 civarına ulaşan kamp kapasitesinden sonra –elbette Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni kamplar yapma ve yönetme finansal ve insan kapasitesi olmasına rağmen- yeni kamp yapımı durduruldu ve Suriyeliler'in Türkiye'nin şehirlerine dağılmalarına karşı pasif bir tutum takınıldı veya bu durum kasten teşvik edildi. Ancak şehirlerde –kamplarda oluşturulan görece mükemmel sosyal yaşam alanlarına karşılık- (sağlık alanı dışında) hemen hiçbir "otomatik işleyen" bir yardım mekanizması oluşturulmadı. Bu konuda ulusal ve yerel düzeyde bir strateji ve politika oluşturulmadı ve bu nüfus hareketi "yönetilmeye" çalışılmadı (yapıldıysa da bu bizim görüp duyacağımız bir etkide hiçbir zaman olmadı). Yapılan sadece Suriyeli mültecilerin şehirlerdeki hayırsever kişilerin yardım severliğine ve kamu ve sivil toplumdan insani yardım yapan kurumların yardımlarına/insafına terk edilmesi oldu. Elbette strateji ve politikalarla yönetilmeyen bu süreçte şehirlerdeki yerel halk da ne ulusal otoriteler tarafından ne de yerel yönetimler tarafından bilgilendirilmedi, şehirler böylesi yeni ve "yabancı" kitlelere yönelik hazırlanmadı, olası yabancı düşmanlığı ve nefret söyleminin gelişmesine yönelik tedbirler düşünülmüdü. Her şehre ulaşan Suriyeli mülteciler o şehirde el

yordamıyla ve varsa evvelce gelmiş akrabaları ile yaşama tutunmaya çalıştılar. Ancak hangi şehre tam olarak kaç kişi gitti ve halen bu şehirlerde kaç kişi halen yaşamaya devam ediyor, bu net olarak bilinmiyor.

Oysa bu süreçte Türkiye bu alanda çok daha eski bir zamandan başlayan Türkiye tarihinde ilk kez bir yasa ve müstakil bir sivil genel müdürlük kurulması sancılarını yaşıyordu. AB üyelik müzakere sürecinde 2005 yılında hazırlanan İltica ve Göç Ulusal Eylem Planında ilk kez telafuz edilip 2008 yılında İçişleri Bakanlığı içinde hazırlıkları başlanan yasa ve sivil yapı arayış çalışmaları 11 Nisan 2013 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve bu kanun ile tanımlanan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)'nin kurulması ile sonuçlandı. Bu yasada Türkiye'nin taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesine başından beri koyduğu coğrafi sınırlamayı yine korumaya devam etmesi ve bundan uluslararası hukuktan kısmen farklı ve karışık terminolojisini oluşturması önemli olmuştur. Bu kapsamda konumuz açısından önemli olan "geçici koruma" rejimine 91. maddesinde ilk kez yasal bir tanım getirmesi ve bu rejimin sonradan çıkarılacak Bakanlar Kurulu Yönetmeliği ile düzenleneceğinin ilan edilmesi kuşkusuz hukuki durumları sadece gizli bir Yönerge kapsamında yürütülen Suriyeliler için çok önemli olmuştur. Ancak bu Yönetmeliğin de uzun sayılabilecek bir süre sonra, ancak 22 Ekim 2014 tarihinde ve ilk gelişlerden takriben 3,5 yıl sonra çıkması son derece geç kalınmış bir mevzuat düzenlemesi olarak değerlendirilebilir.

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin dünyada uygulaması olan ilk geçici koruma mevzuatı olma iddiasındaki parlaklık bir tarafa, mülteci kabulünde dünyada gittikçe yükselen isteksizliğe bağlı olarak "üretilen" geçici koruma rejiminin mülteci hukuku içindeki meşruiyeti hukuki bir tartışma konusudur. Elbette bu tartışmaya bu yazının sınırları içinde değinebilme imkanı yoktur. Ancak iç hukukumuz açısından şunu söylememiz gerekir ki;

Geçici Koruma Yönetmeliği YUKK'a göre daha geri bir düzenlemedir ve yasanın çıkışındaki –birçok sorunlu ve hatta tehlikeli bazı maddelerine rağmen- birçok umut vaad eden maddesini de geriye götüren, daha gri ve uygulayıcılara çok daha geniş takdir marjları oluşturan, buna karşılık idari ve yargısal denetim mekanizmalarını eksik tutmuş bir düzenlemedir. Bu hali ile yasanın tanıdığı birçok hakkı geriye götürmesi nedeniyle esasen İdari Yargı denetimi ile iptal edilmesi gereken maddeleri söz konusudur. Ancak bunun dışında bu Yönetmelikten beklenen barınma, eğitim, uyum ve özellikle çalışma hakları kapsamında çok önemli açılımlar getirmemekte, bu konularda ilgili Bakanlıkların çıkaraacağı düzenlemelere atf yapmakla yetinmektedir. Böylelikle sürecin başından itibaren önemli sayıdaki bu insanlar yardım kuruluşlarının yardımlarına muhtaç olmak ile boş oturmayıp çalışarak para kazanmak ancak bunun yasal zemini oluşturulmadığı için emek sömürüsüne dayalı karanlık bir pazara mecburen dahil olmak arasında bir seçime maruz bırakılmışlardır. Kanaatimce hükümet halkın ve özellikle işverenlerin önemli bir kısmının da talep ettiği mültecilerin çalışma izni almaları önündeki engellerin kaldırılması veya büyük oranda hafifletilmesi talepleri karşısında cesur bir tavır alma inisiyatifini gösterememiştir. Elette bu mesele ülke içinde ciddi sorunları doğurabilecek çok hassas bir konudur ve bu nedenle oldukça dikkatli düzenleme yapmayı gerektirmektedir. Seçimlerde maalesef bazı muhalefet partilerinin seçim meydanlarında Suriyeli mülteciler üzerinden yapmış oldukları eleştiriler ve bu kapsamda yapmış oldukları vaatler ile belkide bu meselenin ne kadar oy kazandırdığı veya kaybettiği anlaşılmadan çok daha ciddi adımlar atılmak istenmemiş ve seçim sürecinde bu hukuki düzenlemeler yapı(a)mamıştır. Seçimlerden sonra bir hükümet kurulamaması ve yeniden seçim sürecine girilmesi bu konuda esasen çok zaman önce yapılması gereken acil düzenlemelerin yine belirsiz geleceğe ertelendiği anlamına gelmektedir. Keza, tüm bu konularda koordinatör rol oynaması gereken

GİGM ve ilgili başkanlığı olan Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı duyulan, hissedilen hiçbir şey söylememiştir.

Tüm bu atmosferde özellikle eğitimli kesimin içinde yer aldığı Suriyeliler kendilerine Türkiye'de olumlu bir ufuk göremediler ve günde binlerle ifade edilen sayılarda Avrupa'ya geçmek için başta İzmir olmak üzere bazı batı şehirlerinde kaçakçılarla buluşmak amacıyla adeta bir "Pazar" oluşturdular. (Bunda elbette Yunanistan'ın Ege Denizinde uzun süredir yürüttüğü push-back uygulamasını çok büyük oranda durdurması, uzun idari gözetim işlemlerinden vazgeçmesi ve çıkış için 6 aylık serbest dolaşım imkanı tanınması sığınmacılar için Avrupa yollarının ardına kadar açılması anlamına gelmektedir). Bu görüntüler elbette hiçbir ülkenin açık alanda görmek ve daha önemlisi göstermek istemeyeceği bir manzardır ve buna engel olmak ister ancak bizdeki idari refleks sığınmacıların sorunlarına cevap bulma motivasyonu ile değil, "görüntü kirliliği" olarak görülen manzaranın adeta halı altına süpürülmesi motivasyonu ile sonuçlanmış ve Suriyeliler kamplara zorla götürülmek üzere şehirlerden toplanmışlardır. Bu işlemin ise ortadaki hiçbir soruna hiçbir olumlu katkı yapmayacağı çok açıktır.

Suriye'de güvenli yaşam umutları orta vade için sönmüş Türkiye'deki Suriyeli mültecilere hak ettikleri insan onuruna yakışır ve Türkiye halkı ile uyum içinde bir yaşam alanı oluşturmak istiyorsak (bir başka deyişle onları Türkiye'den kaçırtmak istemiyorsak) bunun çözüm ayakları –Avrupa ve dünyanın ne yaptığı veya ne yapmadığına bakmaksızın- yeniden mülteci hakları üzerine samimi olarak eğilmektedir.

**İzmir Barosu*

Cezalandırmanın İşlevi ve Kapatma Mekânları

Cihan Toprak*

Çağdaş toplumların temellerinin atıldığı ilk dönemler olan on sekizinci yüzyılın sonu ile on dokuzuncu yüzyıl; modern devletler için çok önemli gelişmelerin yaşandığı yıllar olmuştur. Bu yıllarda yüzyıllardan beri kullanıla gelen suç ve cezalandırma yöntemleri yani geleneksel cezalandırma yöntemleri radikal değişimlere uğramıştır.

Cezalandırma için bir suçun varlığı gerekmektedir. Suçun ne olduğu sorusu ve bu soruya verilen cevap, suç tanımı, cezalar ve denetim mekanizmalarının yeniden ele alınmasına ve bu kurumlarla bağlantılı olarak yeni mekanizmaların devreye sokulmasına yol açmıştır.

Bu yıllarda suçun tanımı laikleşmiştir. Yeni anlayışa uygun olarak suçun, günah ve hata ile yakınlığı olan bir şey olmadığı; topluma haksızlık yapan bir şey olduğu; toplumsal bir zarar olduğu, tüm toplum için bir rahatsızlık olduğu varsayılmıştır.

Bu düşüncelere paralel olarak, suçlunun da yeni bir tanımı yapılmıştır. Buna göre suçlu, topluma zarar veren, toplumu karıştıran kişidir. Suçlu, toplum düşmanıdır. Bunu, bütün teorisyenlerde ve suçlunun toplumsal sözleşmeyi bozan kişi olduğunu ileri süren Rousseau'da çok açık olarak buluruz.

Suçlu, iç düşmandır. Tıpkı toplumun içinde teorik olarak oluşmuş sözleşmeyi bozan birey gibi, suçlunun iç düşman olduğu düşüncesi de, suçun ve cezanın teorisi tarihinde yeni bir tanımdır.¹

Yapılan bu tartışmalar ve geliştirilen teoriler ile on dokuzuncu yüzyılın bütün ceza usulü bir denetim haline gelir; sadece bireylerin yaptıkları şeyin değil -bu yasaya uygun mudur, değil midir?- yapabilecekleri şeyin, yapmaya muktedir oldukları şeyin, yapmaya yükümlü oldukları şeyin, pek yakında yapacakları şeyin de denetimi.

Tehlikelilik Kavramının Öne Çıkması

Böylece, on dokuzuncu yüzyıl sonuna doğru, kriminolojinin ve ceza usulünün büyük kavramı, ceza teorisi terimleriyle, tehlikelilik olmuştur. Tehlikelilik kavramı, bireyin toplum tarafından, edimleri düzeyinde değil, potansiyelleri düzeyinde ele alınması anlamına gelir; fiili bir yasanın fiili ihlali düzeyinde değil, bireylerin temsil ettikleri davranış potansiyelleri düzeyinde ele alınması anlamına gelir.²

Tehlikelilik kavramı ile beraber bir suç işlenmeden önce bir suç işleme potansiyeline sahip olan bireylerin gözetimi ve bu gözetim ile suçun işlenmesini önleme amacı ön plana çıkmıştır. Bu amaçla bireylerin denetimi, bireylerin potansiyel güçleri düzeyinde bu tür cezalandırıcı cezai denetim, adaletin kendisi tarafından değil; polis ve tüm bir gözetleyici ve ıslah edici kurumlar ağı gibi adaletin dışındaki diğer bir dizi yatay iktidar tarafından gerçekleştirilir.

On dokuzuncu yüzyılda meydana gelen bu değişimler ve geliştirilen denetim ve gözetim mekanizmaları yirminci yüzyılda doruğa çıkar.

Kapatma Mekanlarının Tasarlanması

Siyasi iktidarların egemenlik sınırları içinde olan insanları belirli amaçlar için tasarlanan 'kapatma mekanları'nda hapsedme olgusu da ceza usulünde meydana gelen bu gelişmelere paralel bir şekilde ve ihtiyaca cevap verme adına on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkmıştır.

Siyasi iktidar kapatma mekanları ile toplumu yeniden şekillendirip belirli bir şekilde davranmaya, önceden belirlenmiş bir müfredatla öğretmek istediği bilgiyi aşılama özetle tasarladığı kapatma mekanları ile istediği amaca uygun olarak insan davranışlarını disiplin altına almayı hedefler.

Siyasi iktidarlar okul, aile, din, hukuk ve medya gibi aygıtları kullanarak söz konusu amaçlara ulaşmaya çalışırlar. Bu aygıtların verimli bir şekilde kullanımı için devletler bu aygıtları en iyi şekilde kullanabilecekleri mekanlar tasarlamışlardır. Tasarlanan bu mekânlar ile insanların gözetimi ve denetimi kolaylaşmış insanların davranışlarına yön verilmeye çalışılmıştır. Foucault'nun ifadesiyle 'disipline edici' toplumun oluşmasına giden yol bu gelişmelerin döşediği taşlarla oluşmuştur.

'Le Panoptique'

18. yüzyılda cezalandırma sisteminde meydana gelen bu değişikliklere cevap olabilecek mimari tasarım olarak ortaya atılan ve modern cezaevlerinin atası sayılabilecek ilk tasarım Bentham'ın Panopticon isimli tasarımıdır.

Bentham bu fikri Paris'te 1751 yılında kurulan bir askeri okulu ziyaret eden kardeşinin kendisine verdiği ini belirtmiştir. 1751 yılında Paris askeri okulunda, yatakhanelerde tecrit edici görünürlük ilk defa uygulanmaya konmuştur. Bu okulda her bir öğrencinin camekanlı bir hücresi bulunmaktadır.

Burada diğer öğrencilerle hatta hizmetlilerle bile hiçbir ilişkiye girmeden bütün gece görülebiliyorlar. Bu okulda ayrıca çok daha karmaşık bir mekanizma bulunmaktadır. Bunun tek amacı berberin yatılı okul öğrencilerinin hiçbirine fiziksel olarak dokunmadan saçlarını tarayabilmesiydi. Öğrencinin başı bir tür pencere deliğinden dışarı çıkartılıyor gövdesi camlı bir bölmenin altında kalıyordu. Bu olup biten her şeyi görmeyi sağlamaktadır.²

Bentham kardeşinden aldığı bu fikri daha da ileriye taşımıştır. Bentham'ın zihnin zihin üzerindeki bir tür iktidarına imkân tanıyan mimari bir biçim olarak

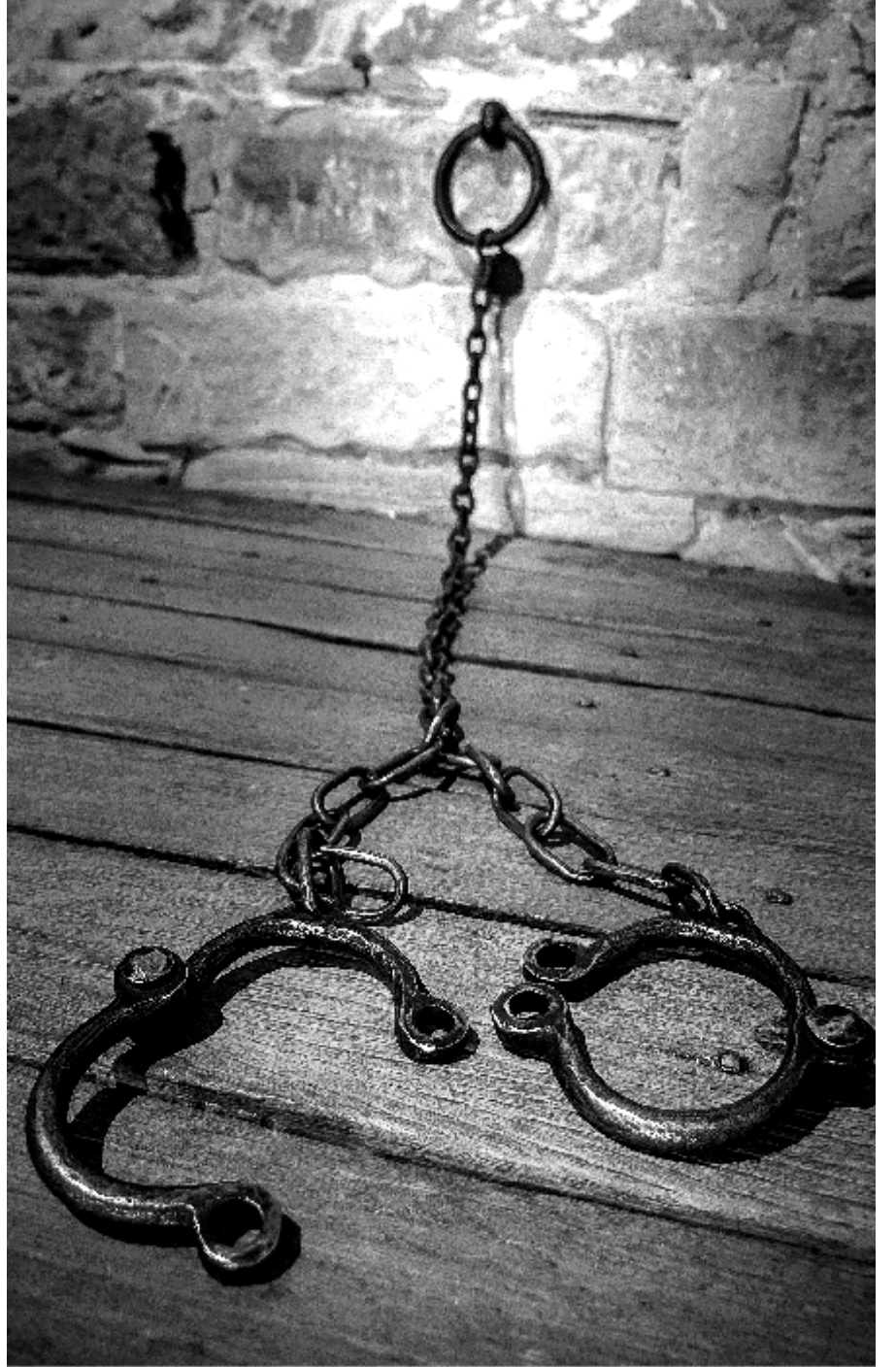
tasarladığı yapıya Panopticon ismini vermiştir. Bu mimari tasarım; okullar, hastaneler, hapishaneler, ıslahevleri, yetimhaneler, fabrikalar için geçerli olabilmektedir.

Panopticon, halka biçimli bir binadır, ortasında bir avlu ve avlunun ortasında da bir kule vardır. Halka, hem içeriye hem dışarıya bakan hücrelere bölünmüştür. Bu küçük hücrelerin her birinde kurumun hedefine uygun olarak, yazı yazmayı öğrenen bir çocuk, çalışan bir işçi, ıslah edilen bir mahkûm, deliliğini yaşayan bir deli vardır. Merkezi kulede bir gözetmen vardır. Her hücre hem içeriye hem dışarıya baktığından gözetmenin bakışı tüm hücreyi kat edebilir; hiçbir karanlık nokta yoktur ve sonuç olarak bireyin yaptığı her şey bir gözetmenin bakışına açıktır; bu gözetmen, kendisinin her şeyi görebileceği, buna karşılık kimsenin kendisini göremeyeceği şekilde, panjurlar, yarı açık bölme pencereleri arasından gözlemde bulunur.

Bentham'a göre, bu küçük ve harikulade mimari kurnazlığı bir dizi kurum kullanabilir. Panoptikon, aslında, bir toplum ve bir iktidar türünün ütopyasıdır. Bu iktidar biçimi panoptizm olarak adlandırılabilir. Bu ütopya fiilen bazı kurumlarda gerçekleşmiş bir ütopya'dır. Panopticon fikri ve panoptik iktidamların egemen olması tartışmaya açılmış olan geleneksel ceza usul hukukunu yeni bir aşamaya taşımıştır. Panoptikle birlikte ceza usulünde tamamen farklı bir şey meydana gelecektir; artık soruşturma yoktur, gözetleme, inceleme vardır. Bir olayı yeniden oluşturmak değil; bir şeyi ya da daha ziyade bir kimseyi aralıksız olarak ve tümüyle gözetlemek söz konusudur.

Gözetleme ve denetleme mekanizmaları isim olarak değişse de köken itibarıyla Panopticon ve Panopticon ile ulaşılmaya çalışılan hedefe dayanmaktadır.

**Siirt Barosu*

1 Foucault, Michel, Büyük Kapatılma, Ayrıntı Yay. Dördüncü Basım 2015, İstanbul, S. 219

2 Foucault, Michel, İktidarın Gözü, Ayrıntı Yay. Dördüncü Basım, İstanbul 2015 S. 87

Mazlumder Eski Genel Başkanı Ahmet Faruk Ünsal ile Röportaj

Suphan Erkan*

-Mazlumder'in kuruluş felsefesi nedir, anlatır mısınız?

-Mazlumder insan hakları alanında çalışma yapmak amacıyla, bu alana ait tüm beşeri birikimleri, İslami kaynaklarla beraber referans alan bir insan hakları kurumu olarak çeyrek asır önce kuruldu. Kuruluş felsefesini, "mazluma kimliği sorulmaz" düsturu üzerinden ifadesini bulan "kim olursa olsun zalime karşı mazlumdan yana" şiarıyla formüle etti. Bu formülasyon tüm güç ve çıkar odaklarıyla eşit mesafede durabilmeyi anlatıyordu. Ya da "benim zalimim iyidir" dememeyi başarmak demektir. Rachel Corrie'nin o müthiş ifadesiyle "zulüm bizdense ben bizden değilim" düsturuna uygun davranabilmek demektir. Çeyrek asırlık bu özgün tecrübe sadece ülkemiz için değil tüm İslam âlemi için başarıyla yürütülebilmiştir, hamd olsun.

-Mazlumder hangi süreçlerden geçti, 26 yıllık tarihi boyunca neler yaptı?

-Derneğimizin kurulduğu günlerde Kürt sorunundan kaynaklı, özellikle Kürt illerinde, ama zaman zaman tüm ülkede şiddet yaygınlaşmaya başlamıştı. Hem çatışmalara bağlı sivil ve silahlı unsurların can kayıpları, hem her iki taraf açısından "iş birlikçi" görünenlerin faili meçhule gitmeleri, işkenceler, hapisler, yerlerinden edilmeler, basın ve siyasi hayatın baskılanması, iç göç ve buna bağlı travmaları bakımından ülke olarak çok sarsıcı bir süreçten geçiyorduk. Kuruluşunun hemen ikinci yılında camia olarak da yabancısı olduğumuz bu sorunu, Kürt sorununu merkeze alan bir çalıştay yaptık. Bu çalıştayın çok tarihi olduğuna inanıyorum. Bu çalıştay hem dernek hem de tabanımız

bakımından çok ufuk açıcı olmuştur. Tam bu soruna dair çalışmalar devam ederken 28 Şubat'a giden süreci yaşadık. Gerek 28 Şubat'a giden süreçte gerekse sonrasında tabanımız, üyelerimiz ve yöneticilerimiz çok büyük baskılara maruz kaldılar. Baş örtüsü yasakları, imam hatip okullarına dönük yasaklar ve katsayı engellemeleri, Kuran kurslarına yapılan baskınlar, inkılap yasaları doğrultusunda karikatürize edilmiş kılık kıyafet yasakları, acımasız YAŞ kararları yaşandı. Dernek şubelerimiz basıldı ve yöneticilerimiz gözaltı ve tutuklamalara maruz kaldılar. Zaman içinde ülkedeki siyasi hava yumuşadıkça ve çatışmalı ortam yatıştıkça doğal olarak ilgimiz Filistin/Gazze ve biraz dış dünyaya yöneldi. Bu süreçte dernek olarak Mavi Marmara organizasyonuna katkıda ve katılımda bulunduk. Mavi Marmara

akabinde tüm dünyayı çalkalayan Arap Baharı yaşandı ve camia olarak Arap Baharı'na en büyük ilgiyi gösteren ilk kurum biz olduk. Arap Baharı'nın en travmatik sahnelerinin yaşandığı Suriye konusunda hem hükümetten hem de genel olarak camiadan farklı bir tutum izledik. "Suriye'de Üçüncü Yol" bildirisi ile çatışmalarda taraf olmanın maliyeti arttıracığını öngörerek ısrarla "barış masası" çağrısı yaptık.

Derneğin en hareketli en çalkantılı en tartışmalı yılları ise 2013'te başlayan son 4 yılıydı. 2013'ün başında ülkede bahar rüzgarları estiren "barış/çözüm süreci" başlatıldı ve gerek PKK'nin elinde tuttuğu 8 devlet görevlisini teslim alan heyette yer alarak, gerekse de akil insanlar heyetinin bir parçası olarak derneğimiz sürecin etkin bir partneri oldu. O sıralarda tüm ülkeyi sallayan gezi olayları patladı. Gezi sürecinde bir taraftan şiddet dışı barışçı gösteri hakkını savunurken, diğer taraftan kamuya veya özel şahıslara ait gayri menkullerin imar değişiklikleri üzerinden üretilen kent rantı ve bu rantın dağıtımı konusunda kamu yöneticilerini şeffaflığa çağırarak çevre ve kent hakkı duyarlılığına çağrı yaptık. Bu tutumunuz camianın genel tutumundan oldukça farklıydı ve eleştirilere maruz kaldık.

Gezi'den kısa bir süre sonra etkilerini halen yaşamakta olduğumuz 17/25 Aralık süreci başladı. O süreçte de hem şeffaflık ve hesap verebilirlik, hem kanun önünde eşitlik ve yargı tarafsızlığı/bağımsızlığı hem de yasal devlet hiyerarşisine alternatif yani yasadışı bir hiyerarşi oluşturarak devlet mekanizmasının kayıtdışı/yasadışı kullanımına karşı çıkan bir tutum aldık. Bu tutumumuz da bu süreci sadece bir darbe olarak algılayan resmî görüşe uygun tutum alan camia ile aramızın biraz daha açılmasına sebep oldu. Çözüm süreci tıkanmaya başladığında Kobani olayları yaşandı. O süreçte can, mal ve namus güvenliği korkusuyla IŞİD'ten kaçan halk Türkiye'ye sığınmıştı. Kobani'nin yüzde doksan beşi işgal edilmişti Sadece küçük bir direnişçi şehrin bir mahallesine sıkışmış,

savunma yapmakta idi. Biz komşuluk hukuku gereği olarak can, mal ve namus savunması yapan bu insanlara ABD veya başka bir devletin değil doğrudan akrabalık bağı da olan ve komşu olan Türkiye'nin yardım koridoru açması çağrısında bulunduk. Herkesten önce bu ihtiyacı görüp yardım çağrısında bulunduğumuzda camianın bir kısmı bizi terör örgütüne yardım çağrısında bulunmakla suçladı. Türkiye'de sokaklar karışıp maalesef 50 insan hayatını kaybettikten sonra bizim teklif ettiğimiz çözüme gelindi, koridor açıldı ve Kobani kurtuldu.

Bir başka sorun da Dolmabahçe'de hükümet tarafı ile İmralı heyetine mensup milletvekillerinin ortaklaşa yapmış oldukları basın toplantısındaki taahhütlerin yerine getirilmeyip doğrudan Cumhurbaşkanınca Dolmabahçe toplantısının geçersiz ilan edilmesine karşı çıkmamızla yaşandı. Biz müzakerelerin devamında ısrarcı bir tutum aldık. O süreçte yol kesmeler kamyon yakmalar v.s. türünden yaşanan tüm şiddet olaylarına karşı açıkça tutum sergiledik. Son olarak da 7 Haziran seçimlerine giderken Ağrı Diyarın'da başlayan çatışmalar ve özellikle de 1 Kasım sürecinde ve sonrasında şehirlerde, meskun mahallerde yaşanan hendek ve barikat savaşlarında açıkça tavır aldık, hendek ve barikatların meşru hak arama yöntemi olmadığını tereddüde mahal bırakmayacak şekilde ifade ettik, bunun yanı sıra meskun mahal çatışmalarında taraflarca işlenen hukuk ihlallerini de açıkça ve tarafsızca raporladık. Bu süreçte tarafsızlığa dikkat eden ve çatışan taraflara aynı mesafede kalmaya çalışan raporlamalar yapan derneğimiz doğrudan siyasal iktidarın kurduğu cümleler ve kelimeler kullanmadığı için terör yanlısı tutum almakla suçlandı. Maalesef bu suçlamalar dernek yöneticilerimizin bir kısmı tarafından da seslendirildi. Oysa raporlamalara katılmaları konusunda yapılan tüm davetlere ilgisiz kalan bu arkadaşlar taslak raporların tartışıldığı ve nihai hale getirildiği ortamlarda da tek bir eleştiri getirmeyip raporlar yayınlandığında adeta apartta bekleyip basında eleştirilirdiyse koroya katılıp bizleri eleştirdiler, basında herhangi bir eleştiri yoksa onlar da sessiz kaldılar.

Bu süreçte basın üzerinden derneğimize karşı yürütülen operasyona bu yöneticiler maalesef alet oldular. Basının aleyhimize kampanya yürüttüğü süreçte Genel Kurmay Hukuk Müşavirliği de, operasyon sahasındaki güvenlik personelinin uluslararası mahkemelerde yargılanmasını sağlayacak dokümanlar topladığımız iddiasıyla aleyhimize dava açılması için savcılığa başvurdu.

15 Temmuz sonrasında gördük ki, hem Kürt şehirlerinde operasyonu yöneten paşalar, hem de aleyhimize dava açılması talebinde bulunan Genel Kurmay Hukuk Müşavirleri darbe teşebbüsünde bulunmak suçlamasıyla tutuklandılar. Meskun mahal hendek-barikat savaşları sürecinde hem çatışan silahlı grup hem de darbeciler tarafından işlenen hak ihlallerini raporlamamızdan rahatsızlık duyan basın ile beraber aleyhimize kampanya yürüten ve 15 Temmuz sonrasında açıkça darbecilerin oyununa geldikleri ortaya çıkan bu yöneticilerimiz daha sonra olağanüstü genel kurul talebiyle mahkemeye gittiler. Mahkeme skandal bir kararla yasaya ve tüzüğümüze aykırı olarak kayyum heyeti marifetiyle olağanüstü genel kurula karar verdi. Biz gayri meşru kabul ettiğimiz için olağanüstü genel kurula katılmadık. Olağanüstü genel kurul talebi tüzüğümüze göre 2 sebepten hukuk dışıydı. Birincisi tüzüğümüz olağan üstü Genel kurul çağrı yetkisini delegeye değil üyeye vermekte idi ki, o arkadaşlar bize delege imzası ile gelmişlerdi. İkincisi de, İstanbul şubenin Genel kuruluna katılan üye sayısını bildirir hazirun listesini Genel merkez olarak ilgili şubemizden resmî yazı ile istemiş olmamıza rağmen göndermemişlerdi. Bizim tespitimize göre İstanbul şubenin Genel kuruluna en fazla 250-300 kişi katılmış iken bize yaklaşık 1300 kişi katıldığını beyan ettiler. Oysa kendilerinden açıkça resmî yazı ile hazirun listesini istemiş olmamıza rağmen göndermeleri gereken o listeyi göndermeyerek, yani bir hakikatı saklayarak aslında bizi, yani yıllardır beraber yol yürüten arkadaşlarını aldatmayı göze aldıklarını üzüldük.

Tüzüğümüze göre illerin delege hakkı kendi Genel kurullarına katılan üyelere göre belirlenmektedir. Yani gerçekte 15-20 delege hakkı olan bir il, sahte imza ile kongreye katılımını yüksek göstererek 90 küsur delege ile karşımıza çıktı. Bu durum, açıkça kendi arkadaşlarını aldatmak anlamına geliyordu. Ya da sahte delege ile Genel kurulu vesayet altında tutmak demektir. Kısacası sahte delege imzasıyla olağan üstü Genel kurul talep ediyorlardı. Biz de kendilerine tüm şubelerimiz usulüne uygun Genel kurullarını yapsınlar delegelerini ve iradelerini yenilesinler, hakikileştirsinsinler ondan sonra Genel merkez'in Genel kurulunu yapalım dedik ama sahte delege ile vesayeti, hakiki delege ile yarışa tercih ettiler. Bütün bu sebeplerle gayrı meşru kabul ettiğimiz olağan üstü Genel kurula katılmadık ve o Genel kurulda 16 şubemiz kapatıldı, binlerce emekçi ve üyemiz ihraç edildi. Yani Mazlumder'in 28 Şubat'ı veya 15 Temmuz'u yaşandı.

-1992 yılında ve 2012 yılında Kürt Sorunu Forumları yaptınız, bunlarla neyi başarmaya çalıştınız, Türkiye kamuoyunda ve özellikle dindar camia içinde etkileri neler oldu?

-İki Kürt çalıştay arasında 20 yıl vardı ve biz hem bu süreçte dernek ve camia açısından nasıl bir ilerleme kaydettiğimizi görme imkânına kavuştuk, hem de sorunun aldığı yeni şekli ve çözüme dair yeni perspektifleri tartışma imkânı bulduk. Bu çalıştaylar camianın neredeyse konuya kafa yoran tüm kesimlerini bir araya getirebildiği için aynı zamanda önemli bir ölçüm dökümanı niteliğinde raporlar üretti.

-Mazlumderin bir ortak payda hareketi ve koalisyon olduğu söyleniyor, bu ne demektir?

-Mazlumder camianın bütün farklı fraksiyonlarını, siyasi ve itikadi çeşitliliği tek çatı altında toplayabilmiş yegane ortak kurumumuzdu. Bu açıdan hem tek, hem de ilk kurumumuzdu. Mahkeme marifetiyle yasadışı ve ahlak dışı Olağan üstü Genel kurulu yapan arkadaşların Genel kurul salonunda yaptıkları ilk iş, bu çeşitliliği imha etmek oldu. Tipik bir vahşi Ortadoğu diktatörlüğü gibi gücü eline geçirenin

rakiplerini idam etmesine benzer bir sorumsuzluk, ahlak dışılık ve ilkellikle camianın, alanında tek olan, çok sesli, çok renkli kurumunu infaz ettiler. Ayrıca Moğol sürülerinin Bağdat işgalinde kütüphaneleri yakması gibi, yasadışı yeni yönetim Web sitesi üzerinden raporlarımıza erişimi engelledi.

-Hak inisiyatifi isimli bir yapılanma ile 16 şubedeki mazlumder emektarlarının devam ettiği belirtiliyor, Hak inisiyatifi neyi hedefliyor, neler yapacak?

-Hak inisiyatifi oluşumu islam dünyasının ve Türkiye'nin yegane sui generis insan hakları kurumu olan ve açıkça bir siyasi/hukuki operasyonla imha edilen Mazlumder'i ikame etmek ihtiyacından kaynaklandı. Mazlumder sürecinde hem yapının koalisyon olmasından kaynaklı bazı fren mekanizmalarının verimli çalışmayı olumsuz etkilemesi nedeniyle yapamadıklarımız ya da yeterince vurgulu yapamadıklarımızı daha etkili yapmak, hem bazı hatalarımızı tekrar etmemek, hem de bizlerle irtibata geçip çalışmak isteyen ama koalisyon yapısı dolayısıyla bu işbirliğini geciktirdiğimiz çevrelerle buluşup gücümüzü arttıracığımız ortaklıklar kurmak istiyoruz. Kanaatimce Hak inisiyatifinin kurumsal bir yapı olarak ortaya çıkışının biraz gecikmesi bu rasyonel ihtiyaçlar nedeniyledir.

-İnsan hakları açısından Türkiye'nin geleceği nasıl görünüyor, Hak inisiyatifinin bu alanda yapacağı çalışmalar nelerdir?

-İçinde yaşadığımız zaman diliminde insan hakları açısından durumumuzun iyiye gitmediğini söylemek abartı olmaz diye düşünüyorum. Bunun iki sebebinin olduğu kanaatindeyim. Bunlardan biri OHAL diğeri de tüm denge, denetleme ve fren mekanizmaları tamamen imha edilmiş olan tek adam rejiminin anayasal hüviyete kavuşmuş olmasıdır. Mevcut OHAL düzeninde hiç bir anayasal hakkın ne güvencesi var, ne de kullanılması mümkün. OHAL bizde uygulandığı şekliyle aslında anayasasızlığın sistematik hale gelmesidir. Zira anayasada açıkça

ifade edilmiş olmasına rağmen OHAL KHK.larının, OHAL'i gerektiren hususlarla mücadele etmek amacına matuf olması gerekirken bu amaç çoktan aşılmış ve bu yetki aşımı AYM tarafından maalesef tecviz edilmiştir.

-Ayrıca OHAL KHK'ları bir ay içinde TBMMde görüşülmesi gerekirken, bu lazime de ihlal edilmiş ama TBMM başkanı, Meclis'in yetkisini gasp eden bu hükümet uygulamasına sessiz kalmaya devam etmiştir. Ayrıca yürütme organı, darbe yaptığı iddia edilen grupla hiç bir alakası olmayan tüm muhalifleri KHKlarla kamudan ihraç ederek adeta darbe teşebbüsünü dikensiz gül bahçesi yapmak için ya da kamuda haksız ve vicdansız kadrolaşmak için istismar etmektedir. Yani yürütmenin karşısında hiç bir kurum ve güç varlığını sürdürememektedir. Ne TBMM, ne AYM, ne de diğer yargı kurumları. İktidar tüm devletlerde vardır oysa muhalefet sadece demokrasilerde vardır. Yaşadığımız durum maalesef hızla demokrasiden uzaklaşmakta olduğumuzu gösteriyor. Bence şu anda siyasetin de sivil toplumun da öncelikli meselesi OHAL'in süratle sonlandırılmasına odaklanmak olmalıdır. Hemen akabinde yapılacak olan ise sisteme acilen denge ve denetleme mekanizmalarının monte edilmesidir. Bu ise, ancak Anayasa değişikliği ile mümkün olacağı için evrensel demokratik standartlara uygun anayasaya odaklanmak gerekmektedir.

**İzmir Barosu*

Türkiye’de 15 Temmuz darbe girişimi sonrası ilan edilen OHAL ile birlikte hukukta ve uygulamada şimdiye kadar olmayan bir uygulama ile tanıştık. Bu uygulama, memurların kamu görevlerinden KHK ile ihracıdır. KHK ile oluşturulan bu idari işlemler yargı yolu denetimi sorununu önümüze çıkarmıştır. Zira Türkiye’de benimsenen idari yargı yolu ile idarenin tek taraflı yaptığı işlem ve eylemler karşı idari yargı yoluna gidilebilir.

KHK idari bir işlem olmayıp yasama işlemi olduğundan ve sonuçları itibarı ile de yasa görevini gördüğünden KHK ile ihraçlarda idari yargı yolu çıkmazı ile karşı karşıya kalınmıştır.

Memur ihraçlarının bir anlamda Kanuni düzenleme ile yapılması, Türkiye yasama ve yürütme ve yargı sisteminde bir ilk olduğundan tabi olarak kafa karışıklığı ve çıkmaza yol bulma için farklı görüş ve yorumlar yapılmış ve denenmiştir.

Kimi hukukçulara göre idari işlem ile ilgili olduğundan görevli idare mahkemeleridir, Kimisine göre Bakanlar Kurulu kararı olduğu için Danıştay’da ilk derece mahkemesi olarak iptal davası açılması gerektiğidir. Bazı hukukçulara göre ise yargı yolu kapalı olduğu için Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru yapılacağı ve bir kısmı da bunlara gerek olmadığından AİHM’e başvurulacağı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Kimi hukukçular hak kaybı olmaması için hepsine başvurulması gerektiği şeklinde olmuştur.

Benim bu konuda başından beri savunduğum ve uyguladığım KHK ile ihraçların yasama işlemi olduğu ve bu neden ile yargı yolu kapalı olduğundan, Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru yolunun açık olduğu idi. Bu yol tüketildikten sonra AİHM’e davanın götürülebileceğidir. Zaten bu şimdiye kadar ki süreçte İdare Mahkemeleri ve

Danıştay’da verilen kararlar da bu yönde olmuştur.

AİHM vermiş olduğu bir kararında da Anayasa Bireysel başvuru yolu tüketilmediği yönündedir. Ayrıca bu konuda şimdiye kadar Anayasa Mahkemesi’nin bireysel başvurular ile ilgili vermiş bir kararı da yok. Bu noktada tüm gözler Anayasa Mahkemesinde iken Yürütme KHK ile Türkiye hukukunda yeni bir hak arama yolu ihdas etmiştir. Bu yol ile Anayasa Mahkemesi’ne de rahat bir nefes aldırılmış oldu.

Zira Anayasa Mahkemesi, bu hukuki olmayan uygulamaya ilişkin yapılan başvuruları reddetmiş olması durumunda bu güne kadar vermiş olduğu ve dayanakları sağlam olan kararları ile çelişmiş olacak idi. Eğer başvuruları kabul etmiş olsa idi yürütmenin yapmak istediği ve ilan etmiş olduğu “manevi” “milli seferberliğe” karşı hareket etmiş olacaktı. Her iki şekildeki kararı kendisi açısında sıkıntılı olacak idi.

Yürütmenin 685 sayılı KHK ile yürürlüğe koyduğu yasal düzenlemeyle ihraçlara yeni bir idari başvuru yolu ve yeni bir idari yargı yolu açılacak. Bu sistem şöyle işleyecek:

1- Yürürlükten itibaren 1ay içerisinde yedi kişiden oluşacak bir komisyon kurulacak. Bu komisyonun 5 üyesini yürütme atayacak.

2-Bu komisyonun başvuru alma tarihi daha sonra ilan edilecek. Bu süre altı ay içinde olacak.

3- Başvuru alma tarihi ilan edildikten sonra 60 gün içerisinde komisyona başvuru yapılması gerekecek.

4- Komisyonun başvuru ret etmesine karşılık Ankara’da İdare Mahkemelerinden HSYK tarafından belirlenecek İdari Mahkemeye idari yargı yoluna başvurulabilecek.

Öncelikle belirtelim ki bir yargı yolu belirlenmiş olmasından dolayı yukarıda belirttiğimiz farklı görüşler ve uygulamalar son bulacak ve herkes nasıl bir yol izleyeceğini yasal düzenlemeyle öğrenmiş olacaktır. Fakat bu yol ile her ne kadar çıkmaza bir yol açılmış ise de bu bir çok yönden sakat bir uygulama olacak, üzerinden bir çok tartışma yapılacaktır. Çünkü bu uygulama ile doğal hakimlik ilkesi zedelenmiştir. İdari işlemle sonra bu idari işleme karşı idare tarafından belirlenen bir yargı tesis edilmesi tabi hakimlik ilkesine aykırıdır.

Hakeza yine aynı KHK ile idarenin başvurulara karşı sukutu ile zımni ret sayılıp dava açma yolu kapatılmıştır. Yani İdari Yargılama Usulü Kanunumuzun 10. maddesi rafa kaldırılmıştır. Bu idareye başvuruyu incelemek için keyfi ve bir süreye tabi olmaksızın çalışmasını öngörmektedir. Bu durumda kişilerin yargıya ulaşım yolu bir anlamda kapatılmıştır. Bu adil yargılanmanın ihlalidir aynı zamanda. Yine kararname ile getirilen diğer bir husus ise yargılamanın sadece Ankara’daki mahkemeler nezdinde görülmesi mahkemeye hızlı ve etkin erişimi engellemektedir. Zira taşradaki memurlar mahkemeye erişimde de zorlanacaktır.

Yargı yolu çıkmazına yol olarak görünen bu KHK’nın uygulaması ve sonuçlarını ilerleyen süreçte daha net göreceğiz ve daha çok konuşacağız gibi.

*Diyarbakır Barosu

F. GİDAL-ESAT RENNAN PEKÜNLÜ DAVASI

Mehmet Gün*

Doksanlı yıllarda üniversitelerde başörtüsü yasağı yoktu. Daha sonra “28 Şubat Süreci” dediğimiz darbe yıllarında birdenbire üniversitelerde yasak başladı. Halbuki Yök Kanununa ek 17.maddeye göre herhangi bir yasak söz konusu değildi. (Ek Madde 17-(Ek madde: 25/10/1990 - 3670/12 md.) Yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile; yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir.

Ancak darbe yıllarıydı ve hukuk askıya alınmıştı. Sadece darbe döneminde de değil, 1991 tarihinde anayasa mahkemesinin bir yorumuna dayanarak yasak hukuki temellere oturtulmaya çalışılıyordu. Anayasa mahkemesi yorumları kanun gibi uygulanamazdı. (A.Y. 153.m.) Sanki bu anayasa mahkemesi yorumu olmasa yasak uygulanmayacaktı. Halbuki darbeciler için istenildiği zaman hukuk askıya alınıyordu. Üniversitelerde başörtülü okumayı yasaklayan bir yasa maddesi olsa bile böyle peşin bir cezalandırma yoluna başvurulamaz öğrenciler okul kapısında çevrilemezdi. Ancak, peşin bir cezalandırma ile öğrenciler okula alınmıyordu. Halbuki mevzuata göre öğrenciler herhangi bir yasayı ihlal ettiğinde önce yetkililer bir tutanak tutar ondan sonra soruşturma başlatılarak, sırasıyla şu cezalar verilir; Önce öğrenci uyarı alır, sonra kınama, sonrasında da okuldan belli bir süre uzaklaştırma ve en sonunda okuldan atılma.

Ancak darbeciler talimat vermişti. Hiçbir başörtülü öğrenci okula alınmayacaktı. Kızlar kapıdan çevriliyordu. Bir yolunu bulup derse girseler bu sefer hocalar dersten çıkartıyordu. Tamamıyla fiili bir durum oluşturulmuş olup, mevzuatın hiçbir maddesi uygulanmıyor zorbalık yapılarak öğrenciler okullara alınmıyorlardı.

Öğrencilere de bu uygulamaya karşı dava açmak kalıyordu. Açılan davalar bir bir redediliyordu. Gerekçesi de

başörtüsü takarak öğrencilerin düzeni bozuyor olmasıydı. Ancak, bu idari uygulamalara karşı idare mahkemelerinde ve danıştaydan bir sonuç alınamıyordu. Çünkü Darbeciler yüksek yargı üyelerini toplayıp brifing vermişlerdi. Maalesef Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde ki dava da birçok olumsuzluğun bir araya gelmesiyle aleyhe sonuçlanmıştı. Çünkü tam da bu davanın görüldüğü yıl ABD’de 11 Eylül saldırıları olmuştu. A.İ.H.M.nin kararlarında konjektöre göre bazen değişiklikler oluyordu. Ancak yine de mahkeme kararını zorlanarak vermişti. Mahkeme başörtüsü takılarak üniversiteye gidilemez demiyordu. Başörtüsü yasağını üniversitelerin uygulayabileceğini böyle bir kısıtlama yapabilme yetkisi olduğunu belirtiyordu. Bu şu anlama geliyordu: Özgürlükler genişletilerek yasağın kaldırılması da mümkündür. Mahkeme bu kararı verirken bu üniversitelerin laik kimliğine dikkat çekiyor ve dini okullara gidilebileceği belirtiliyordu. Halbuki, Türkiye’de bu tür dini üniversitelerin olmadığı bilinmiyordu. Aslında karar verilmeden önce Ecevit Hükümeti zamanında dostane çözüm önerilmiş hükümet tarafından kabul edilmişti. Daha sonra AKP Hükümeti geldiğinde de dostane çözüm önerilmişti. Ancak hükümet ve şartlar böyle bir dostane çözüme hazır değildi. Mevcut hükümet de çözüm önerisini red etmişti. AİHM tarihinde üst üste iki defa taraflara dostane çözüm önerilmesi bir ilkti. Bu da gösteriyordu ki mahkeme pek bu işe karışmak istemiyordu. Ancak taraflar uzlaşdırılmayınca 11 Eylülün etkisiyle böyle aleyhe bir karar çıkmıştı.

2011 yılına gelindiğinde artık şartlar olgunlaşınca hükümetin de desteği ile YÖK üniversitelere bir genelge göndererek başörtülü öğrencilerin okullara alınması yönünde bir talimat yayınladı. Zaten kanunlarda bir yasak söz konusu olmadığından hükümet bir yasal düzenlemeye gerek duymadı.

Üniversitelerin çoğu bu karara uydu. Sadece münferid bazı bölümler veya hocalar direnç gösteriyordu.

Hele bir kahraman vardı ki, kendini bu yasağı uygulamaya adanmıştı. Hem de akla gelebilecek her türlü çirkin yola başvurarak. Bu şahıs Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü öğretim görevlisi Prf.Dr. Esat Rennan PEKÜNLÜ idi. Bu kişi önceleri okul bahçesinde gördüğü başörtülü öğrencilere hakaret ediyor ve bazen de onların başörtülerini çekiyordu. Darp ediyordu. Öğrencilerden biri gerekli şikayetler konusunda ısrarcı davranıp hakareten dolayı, İzmir sulh ceza mahkemesinden ceza verdirince artık saldırmıyor sadece bölüm kapısında bekleyip öğrencileri binaya almayarak eğitim- öğretim haklarını ihlal etmekle yetinmeye başlamıştı. Üniversite idaresini dinlemiyordu. Öğrencilere; “Kime şikayet ederseniz edin ben bu yola baş koydum” diyordu. Sürekli öğrencilerin resimlerini çekiyor tutanaklar tutuyor ve bunları imzalamalarını istiyordu. Bazen derse girip rahatsız ediyor bağırıp çağırıyordu. Genelde işini gücünü bırakmış bölüm binasının kapısında bekliyordu. Hakaretlerine bazı örnekler; “Siz niye bu bezi takıyorsunuz Sümerler’de fahişeler başını örtüyor, örtülerine de taharet bezi diyordu, arkalarından koşturuyordu, üzerlerine yürüyordu, cahiller diyordu.” Hatta öyle akıl almaz olaylar oluyordu ki; su içme makinesinin başında bekleyip su içmeye gelen kızlara başlarını açmadıkça su içirmeyeceğini söyleyip su içirmiyordu, tuvaletin kapısında bekleyip kızların başlarını açıp açmadıklarını kontrol ediyordu. Daha önce verilen ceza hakareten olup eğitim-öğretim haklarının engellenmesi yönünde olmadığı için çok rahat bu yasağı sürdürüyordu.

Yönetim artık yasağın olmadığını söylediği halde kimseyi dinlemiyordu . Öğrenciler de genelde korkarak

başlarını açıyordu. Çünkü ölü toprağını üzerlerinden atamıyorlardı. Hak arama bilincine sahip değillerdi. Üniversite yönetimine yapılan şikayetlerden etkin bir soruşturma yapılmadığı için sonuç alınamıyordu. Öğrenciler de toplu bir şekilde direnç göstermiyordu. Ancak Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik bölümünde okuyan bir öğrenci vardı ki, direnmeye kararlıydı. (F. Gidal) Giresun'un Bulanacak ilçesinden gelmiş ilk defa şehir dışına çıkmış ürkek bir kuş gibi olmasına rağmen azimliydi. Sınıfta kalmayı göze almıştı. İlk önce 30/03/2011 tarihli tutanağı tutmuş idareye başvurmuştu. Sonuç alamayınca daha sonra dindar avukatlardan birine başvurmuş ancak avukat hiçbir şeyden habersiz başörtüsünün üniversitelerde serbest olmadığını belirterek yapacak bir şey olmadığını söylemişti.

Daha sonra başörtülü bir avukata gitmiş ancak bu avukat da; "ben kendi başımın örtüsünü dahi koruyamıyorum sizin için nasıl mücadele edebilirim ki" diyerek Mazlumder'e başvurmalarını önererek benim ismimi vermişti. F. Gidal, büroya geldiğinde hemen gerekli hazırlıkları yaptım öncelikle gidip tutanak tutup gerekirse hoca ile uzlaşmaya ikna etmeye karar verdim. Bunun için yanıma da üç avukat arkadaşı alarak (hasan Erdoğan, Turhan Tutumlu, Çetin Köçkar) üniversiteye gittik. Hoca ile görüşmeye çalıştık ancak okulun arka kapısından kaçtı. Dekan ile görüştük dekan kendisi ile baş edemediğini söyledi. Biz de ceza konunu yollarına başvurma karar verdik. Öncelikle YÖK'e yönelik bir şikayet dilekçesi hazırlayıp gönderdim. Daha sonra cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulundum. Tespit ettiğim suçlar şunlardı: Aslında 28 Şubat Darbesi sırasında ve sonrasında bu suçlar işlenmişti. Ancak, ne yazık ki hukuk askıydı.

Biz şikayetimizde başörtüsünün yasak-serbest olmasını da tartışmadık, tartışmaya açmadık. Çünkü böyle bir yasak olsa bile hocaların kapıya dikilerek, insanlara hakaret ederek yasağı uygulama yetkisi ve hakkı yoktu. Yönetim de kendisine böyle bir yetki vermemişti.

Sanığın işlediği suçlara aşağıda belirttiğimiz beyanlar ile şikayet dilekçemizde yer vermiştik:

1. Eğitim Öğretim Hakkının Engellenmesi. (T.C.K.m.112-a,b.)

Sanık, mağdurenin derslerine girmesini engelleyerek eğitim öğretim hakkının engellemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 5.maddesinde devletin temel amaç ve görevleri belirtilmiştir. "Kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; Kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın

maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır" Eğitim ve öğretim hakkı temel hak olarak anayasada güvence altına alınmış ve devlete ait bir görev olarak kabul edilmiştir. Yine anayasasının 42.maddesinde "Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz" ibaresi yer almaktadır.

2. Özel Hayatın Gizliliğini İhlal. (T.C.K 134/1.m.)

Sanık, mağdurenin tüm ısrarlarına rağmen Matematik Bölümü Binasının kapısında yaptığı her engelleme sırasında resimlerini çekip kendisini rahatsız ve taciz etmiştir. Hiç kimse izinsiz olarak başkasının resimlerini

çekemez. Hele erkek birinin genç bir kızın resmini çekmesi daha da rahatsız edici olup, olayın vahametini ortaya koymaktadır.

Anayasa'nın 20. maddesinde, herkesin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip bulunduğu, özel hayatın gizliliğine dokunulmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu hak, Türk Medeni Kanunu'nun 24. ve 25. maddelerinde koruma altına alınmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 134. maddesinde suç olarak düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde de kişilik haklarının saldırıya uğraması durumunda uygulanacak yaptırım belirtilmiştir. Belirtilen bu yasal düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, kişinin özel yaşamının gizliliğine dokunulamaz. Kişinin sıfatı ve konumu ne olursa olsun, rızası dışında kamuya açıklanamaz. Bunlar kişinin gizli alanını oluşturur.

3. Kamu görevinin sağladığı yetkiyi kötüye kullanarak Hürriyeti tahdit. (T.C.K 109.m.)

Sanık , kamu görevinin kendisine verdiği yetkiyi ve gücü kullanarak mağdurenin bir yerden bir yere girmesini engelleyerek hürriyetini tahdit etmiştir.

4. Bir kimsenin huzurunu bozma. (T.C.K. 123.m.)

Sanık, mağdureyi başını açması için sürekli olarak hukuka aykırı şekilde taciz etmekte yıldırıp özellikle huzurun bozmaya çalışmaktadır. Mağdure sürekli derse girmesi ve kendisinden yaşça büyük ve kendisi üzerinde hoca vasfına sahip birisi tarafından sürekli taciz ve baskıya uğraması ve derslerine girememenin de verdiği acı ve ızdırıp tan dolayı huzursuz olmuştur. Psikolojik tahribat yaşamıştır.

5. Ayrımcılık yasağını ihlal. (T.C.K. 122/a.m.)

Sanığın mağdureye tavrı başörtüsünden kaynaklanmaktadır. Bir toplumda insanlar değişik görüşlerde olabilir. Herkes beğenmediği görüşteki insanlara elindeki yetkileri ve gücü kullanarak baskı ve yıldırma uygularsa o topluma ZORBALIK hakim olur.

6. Manevi İşkence. (T.C.K.94.m.)

Yukarda bahsi geçen uygulamalar ayrıca işkence suçunu oluşturmaktadır. Müvekkileye karşı yapılan her

engelleme ve baskı kendisinde elem ve ızdıraba sebep olmaktadır. Bir profesörün 17-18 yaşındaki bir kıza bu şekilde davranması ve önünü keserek binaya girmesini engellemesi , taciz etmesi açıkça insanlık onuru ile bağdaşmaz ve zalimcedir.

Anayasının 17. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz" hükmüne göre insan haysiyetiyle bağdaşmayan ve ceza mağduru rencide edici bir davranıştır.

7-Yukarda sayılan suçlar için ortak madde:

Yukarda bahsi geçen suçların Kamu görevinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi.

(T.C.K. 119-e)

Sanığın yukarıda bahsi geçen maddelerden cezalandırılmasını talep etsek de Danıştay sadece **Eğitim Öğretim Hakkının Engellenmesi. (T.C.K.m.112-a,b.) maddesinden yargılanması yönünde lüzum-u mahakeme kararı vermiştir. Bu karar da bir oy farkla çıkmıştır. Danıştaydaki bazı üyeler hocanın hukuka uygun davrandığı yönünde görüş belirterek yargılanmasına karşı çıkmıştır. Hatta Yargıtay aşamasından da yine bazı üyeler aynı görüşü belirtmiştir. Bu 28 Şubat zihniyetinin nasıl da hala etkin olduğunun açık bir delildir.**

Sancılı bir yargılama süresinden sonra hoca-sanık eğitim öğretim hakkını engellemekten, 2 yıl 4 ay ceza almış olup 4 ay cezaevinde yatmıştır. YÖK de bizim başvurumuz üzerine hocanın meslekten men edilmesine karar verdi. Karşı taraf anayasa mahkemesine başvurdu ancak talepleri reddedildi. Dosya şu anda AİHM dedir. Bizim bu davamızdan cesaret alan bazı başka öğrenciler de aynı hoca hakkında suç duyurusunda bulunduktan sonra bizim davaya vekil olarak müdahale etmemizi istemiştir. Bu davadan da sanık-hoca 2 yıl 4 ay ceza almıştır. Bu dosya da Yargıtay aşamasındadır. Bu davaları Mazlumder adına yine Mazlumder üyesi Av. Hasan Erdoğan ile birlikte takip ettik. Karşı taraf her duruşmaya

50-60 kişilik kalabalıkla geldi. Birçok zaman CHP milletvekilleri destek için duruşmaları takip etti. Biz sadece iki avukat ve bir iki kız öğrenci olarak duruşmalara katıldık. Ceza kararı sanık-hocayı destekleyen basında genelde şu ifadeler ile yer yer aldı: *"Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Atatürk İlkeleri, Laiklik İlkesini uyguladığı, türbanlı öğrencileri derse almadığı için, Ege Üniversitesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Rennan Pekünlü yandaş hakimler tarafından yargılanıp cezası Yargıtay tarafından da onanarak Kasım 2014 sonunda, 2 yıl 1 ay cezasını çekmek üzere Foça Cezaevi'ne gönderilmiştir."*

Hukukçu sıfatına sahip birçok 28 şubat zihniyetini savunan bir çok akademisyen ve hakim de bu görüşler ile cezaya karşı çıkmıştır. Sanık-hocanın Anayasayı, Anayasa Mahkemesi kararlarını, Danıştay kararlarını , AİHM kararlarını , Atatürk ilke ve inkılaplarını, laikliği savunduğunu beyan etmişlerdir. Halbuki dediğimiz gibi hocanın ne böyle bir görevi yoktu. Bir yasak söz konusu olsa bile hoca bu engellemelere başvuramaz.

Bu dava neden önemlidir? Başörtüsünden dolayı ilk defa **Eğitim Öğretim Hakkının Engellenmesi. (T.C.K.m.112-a,b.) maddesinden ceza verilmiştir. Ayrıca halkımızın hak arama mücadelesinde ne kadar bilinçsiz, tembel ve isteksiz olduğuna bize göstermektedir. Direnilirse sonuç alınabileceği zahmet olmadan rahmetin olmayacağı ortaya çıkmıştır. Bu yasağı-zorbalığı uygulamaya çalışan bazı hoca ve üniversiteler de bu davadan dolayı engellemelerden vazgeçmişlerdir. Ayrıca 28 Şubat zihniyetinin hayatın her alanında pusuda beklediği de görülmüştür.**

**İzmir Barosu*